

Dikken Zwilgmeyer

Vi børn

bokselskap.no
Oslo 2022

bokselskap.no, Oslo 2022

Dikken Zwilgmeyer: *Vi børn*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1890 (Bergen/Fr. Nygaards forlag).

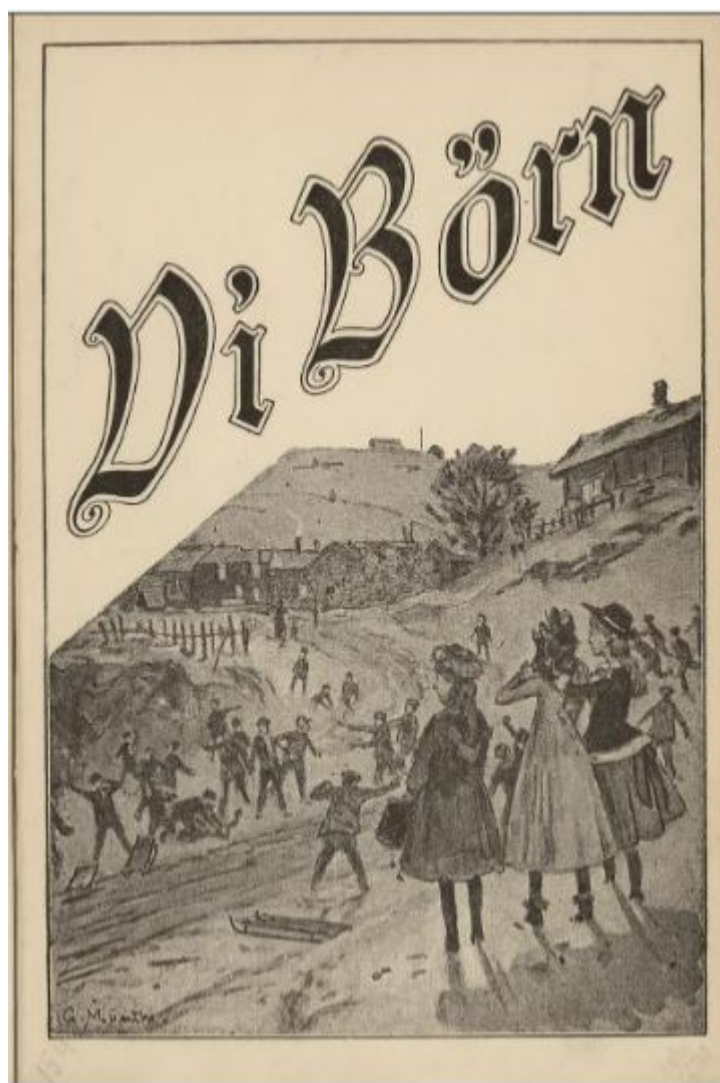
Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-645-0 (bokselskap.no),

978-82-8319-646-7 (epub), 978-82-8319-647-4 (mobi)

Publisert: 2022. Oppdatert: august 2024.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Omslag ved Gerhard Munthe, 1. utgave, 1890.

Hjemme

[3] Jeg har altid hørt voksne folk sige, at naar man snakker med fremmede mennesker, og der ingen anden er tilstede, der kan forestille en, er det først og fremst høfligt at gjøre det selv. Høflige folk kommer altid frem i verden, siger onkel Karl, og jeg vil rigtignok gruelig gjerne komme frem i verden.

Altsaa: i hele byen heder jeg ikke andet end Inger Johanne «til byfogden» – min far er byfoged, ser I, og jeg er tretten aar gammel. Nu ved I det.

Og tænk, jeg har isinde at skrive en hel bog! Hvis nogen spurgte, hvad jeg vilde skrive om, saa maatte jeg svare: «Om ingenting». For jeg har ikke det gran mere at [4] fortælle end alle andre smaapiger paa tretten aar. Og det er ikke greit, kan I tro, naar man aldrig har skrevet en bog før! Især naar tankerne løber saa urimelig fort, som mine gjør. De løber rent løbsk imellem. Jeg tænker paa hundrede ting, mens Peder «til provsten» for eksempel bare tænker paa halvanden.

Men jeg har nu en gang faaet lyst til at skrive en bog, og naar Inger Johanne «til byfogden» har faaet lyst til noget, saa giver hun sig ikke, det kan jeg bare fortælle dere.

Nu begynder jeg altsaa for alvor.

Vi er fem søskende hjemme. Jeg er den ældste, og da er det jo rimeligt, at jeg først beskriver mig selv. Jeg er svært lang, og mor siger jeg er ulænelig; desværre har jeg vist ogsaa store hænder og store ben.

«Store ben», siger altid den ækle, blege skomager Grauer, naar han tager maal af mig til nye støvler. Jeg har den største lyst af verden at dunke ham i hans pjuskede hoved, naar han ligger der paa knæ og tager maal, for nu har han sagt det saa ofte, at [5] jeg er kjed af det. Ellers har jeg to brune fletter nedover ryggen, og en temmelig tyk næse, som jeg mangengang er lei af. Undertiden naar jeg sidder og læser lekserne sætter jeg en haarnaal over næsen, for at gjøre den smalere, men det hjælper aldrig det gran, for naar jeg tager haarnaalen af, sveller næsen ud igjen straks.

Der er forresten en ting, som er kjedelig, og det er at alle mennesker, især alle gutter, siger at jeg er saa vigtig. For det er jeg slet ikke; jeg maa nu vel kjende mig selv, naar jeg er saa gammel, som jeg er. Men nu spørger jeg dere smaapiger, som læser dette, om I synes, det er morsomt, naar gutterne trækker dere i fletterne og kalder dere «Ingefær», eller naar de staar og plystrer og piber nedenfor havemuren, naar de vil have en ud. Jeg har sagt en gang for alle, at fletterne mine maa ingen røre, og at naar jeg kommer, saa kommer jeg, men slig lang, ynkelig piben kan jeg ikke udstaa. Men saa er jeg naturligvis vigtig. Undertiden blir jeg vond, og saa siger jeg: «Gaa og plystr paa andre dere! – Gaa ned og [6] pib paa Massa, Mina og Netta dere!» Men det vil de ikke, og saa staar de der og piber.

Efter mig kommer Karsten. Naar jeg ærter ham, kalder jeg ham bare «Kasten» – for jeg er svær til at ærte ham; det er nok skam at ærte, men naar Karsten blir rød af hidsighed lige op i sine store øren er han saa skrækkelig morsom. Karsten har et stort, lyst ansigt, tyndt lyst haar og store, fremstaaende øren, saa han ser ud som en hankekrukke. Naar jeg ærter Karsten, saa løber han naturligvis efter mig – det er netop det, jeg vil, ser dere – faar han saa fat paa mig, dunker han mig i hovedet, men forresten er vi de bedste venner af verden.

Efter Karsten er der et langt sprang paa fem aar; saa kommer Olaug, men hun er saa liden endnu, at hun gaar og lærer bogstaverne hos jomfru Einarsen. Nede i kirkebakken i det lille, gule hus med den høie trappe, har nemlig jomfru Einarsen og hendes søster Marte en liden smaabørnscole. Det er mig altid en gaade, hvorfor blot den ene af søstrene skal tituleres jomfru; Marte [7] heder nemlig bare Marte og intet andet over hele byen. Jomfru Einarsen er stor og baus, men Marte er liden, har bare et øie, men det er svært blidt, og gaar altid med en stor parasol med grønt uldtøi, som hun holder lige ned paa hovedet. I frastand ser hun ud som en vandrede grøn sop.

Jeg er ofte nede og henter Olaug hos jomfru Einarsen. For der er altid saa morsomt dernede. Naar jomfru Einarsen og Marte vil snakke noget sig imellem, som børnene ikke skal høre, saa snakker de P-maal. «Kan-pan du-pu snak-pak-ke-pe Pe-pe-maalpaal?» Jeg har listelig mange gange gaaet derned, for jeg vilde absolut lære mig til at snakke P-maal. Det er saa kjedelig bare at kunne et sprog. Men nu kan jeg baade Norsk og P-maal – det kan dere lide paa.

Olaug husker altid nøie paa den dag skolepengene skal betaales. For den dag børnene kommer med penge faar de et stort stykke brunt sukker af Marte. En gang om aaret er der eksamen; saa kommer provsten op i jomfru Einarsens lille hus for

at overhøre børnene, men da staar altid jomfru [8] Einarsen bag den der bliver hørt og hvisker først svarene.

«Jomfru Einarsen hvisker», siger børnene sig imellem. «Ja det gjør jeg», siger jomfru Einarsen, «hvorledes skulde det ellers gaa jer, tror I vel?» Efter eksamen har jomfru Einarsen altid chokoladelag, og da drikker alle børnene hver seks kopper tynd chokolade. – Deroppe gaar altsaa Olaug paa skole, men hun lærer ingenting.

Efter Olaug kommer Karl og Maja, men de er saa yrende smaa de. For Karl er endnu saa liden, at han tror, han kan række maanen, naar han staar paa en stol ved vinduet og strækker armene rigtig høit op. Han vil nemlig saa gruelig gjerne have fat paa maanen, da han synes den ser ud til at være saa akkurat passe til at trille paa gulvet. Men Maja sidder endnu i barnestolen og tygger paa den ene skoen sin – saadanne bitte smaa sko, som saalerne er ganske runde paa – rækker efter alting med smaa, lubne hænder, siger ikke andet end øh-øh og smiler med fire bitte smaa, skarpe musetænder.

[9] Vi bor i en liden by nede ved kysten. Og det er meget morsommere at bo i en liden by end i en stor, kan I tro. For i en liden by kjender en alle gutter og piger hele byen over; der er mange flere morsomme pladse at lege paa, og saa hele sjøen da! Ja jeg husker nok, at der er nogle smaabyer, som ikke ligger ved sjøen, men det maa være ækkelt.

Tænk at ha' hele havet dundrende ind paa sig, det er deiligt det. Den, der ikke har seet det, har igrunden ikke seet noget vakkert. Baade sommer og vinter er det vakkert. Men især i høststormene, tror jeg, da er det ialfald morsomst. At da gaa op paa storvarden en dag og se udover havet – en maa holde paa hatten, holde paa kjolen, holde næsten paa hele kroppen sin, – hui-i-i-i, hvor det blæser! Hvor det blæser! – Og hele havet er ligesom rørt op i fra grunden af, dybe, sorte bølger med brede, hvide skumkammer kommer væltende, væltende, væltende – den ene sjøen bier ikke paa den anden. Og slig som det bryder over øerne ude ved fyret! Det reiser sig [10] som høie, hvide spøgelses mod mørke sjøen og den mørke himmelen – synker sammen og reiser sig – synker sammen og reiser sig igjen. Og slig fart, som der er i skyerne, og slig som det brøler udefra havet. Vi hører det over hele byen som et sus, som et brøl, som en torden.

Men da staar vandet høit over bryggerne inde ved torvet, og prammene og skjegterne ligger og vugger og vugger, og de store skibe, der ligger fortøiet, duver

op og ned. Det gnisser i taugværket, fortøiningen strammer og knager – og det lugter salt sjø, saa en næsten smager det paa tungen.

Men i saadant veir kommer havaristerne. I høst kom der en spansk damper med grøn skorsten og hvidt skrog; den laa med hele agterenden under vand næsten, da Krabbesundslodsen kom ind med den. Det er moro det, ja ikke for havaristerne da, skjønner I, men for os børn. Da ligger vi ude i baade og ror rundt og rundt det fremmede skib – tilslut kan det hænde, de raaber os an, og beder os komme ombord. Og da er vi ikke sene op af leideren, kan dere tro. Men [11] ombord er der gruelig morsomt. En gang fik vi syltede ananas af en fransk skipper; ellers faar vi bare beskøiter.

Naar havaristerne er inde, vimler det i gaderne af fremmede sjøfolk med brune, lange halse og brændende sorte øine. Men da er gamle politibetjent Weiby ilde ude og skriver lange rapporter til far om uro og slagsmaal i gaderne. For spanjerne bryder sig ikke døiten om gamle Weiby, som gaar der med maven høit oppe og puster af astma.

Eller om sommeraftenerne, naar vandet ligger rigtig blankt og stille, at liste sig til at laane en pram, ro rundt de runde, hollandske kufferne og snakke tysk med de smaa, rødbrune jungmændene, der sidder oppe paa rælingen og spiller harmonika ud i sommernatten – ro rundt holmen, ligge der og vagge og plaske i det halvlunkne vand – det er moro det! – Ofte ror vi med haandaarer, saa det fosser om forenden. Men det er tungt at ro med haandaarer, kan jeg fortælle dere – hvis dere ikke har prøvet det.

[12] Men en sommeraften reddede Mina Trap, Massa Peckell og jeg to mennesker fra at drukne. Og da fik vi ros i avisen. Det er virkelig ganske morsomt at se sit eget navn rost paa tryk; jeg skulde gjerne gjøre noget mere for at blive omtalt igjen; men jeg ved saamænd ikke, hvad det skulde være. Dengang gik det saaledes til.

Vi havde laant gamle Terkelsens skjegte og roede udover. Ude fra skibsværftet paa øerne kom der roende en baad med fliser. Flisene laa høit baade for og agter, midt nedi mellem sad der to børn og roede. Da vi kom nærmere saa vi, at det var Lisa og Jørg «til feieren». Mina og jeg roede, men jeg var saa meget stærkere end hende, saa jeg roede hende rundt gang paa gang, og saa lo vi og holdt leven. Formodentlig har Jørg og Lisa seet paa os og glemte flisen sin, for med en eneste gang gik hele flisehaugen, Jørg og Lisa og prammen deres rundt. Det var fælt at se paa.

«Vi – vi – vil iland – og hente hjælp», skreg Massa. Jo der var pent tid til det! Men Mina og jeg vendte i en fart [13] baaden og var derborte i to–tre aaretag; prammen laa kantret, og flisene flød saa tæt paa vandet som et gulv.

Men Jørg og Lisa var ikke at se!

Og saa kan I tro, at Massa og Mina og jeg skreg! I ved, hvor lydt det er paa vandet – nei saadan som vi skreg! det hørtes vist næsten over hele byen – jeg saa folk langt inde ved bryggerne, som løb.

Men – der dukkede Lisas hoved op midt imellem alle flisene, og Mina og jeg halte hende efter armene op i baaden. Massa maatte lægge sig over paa styrbordsiden, for at ikke baaden skulde gaa rundt med os ogsaa. – Gamle Terkelsen bliver altid saa overhændig sint, naar vi tager skjegten hans ulovendes. Jeg kan nu forresten ikke skjønne, at han kan blive saa vond for det, han faar den altid lige god igjen. Massa, Mina og jeg har saamænd ingen lyst at sætte tilhavs ud i Skagerak og seile vor vei med Terkelsens skjegte. Men den dag var det godt vi havde taget den og ikke en liden fille pram. Idetsamme Lisa fik pusten igjen raabte hun: «Aa flisa – flisa –», men [14] der var Jørg ogsaa lige ved – Mina og jeg greb i ham, men han var saa umanerlig tung, at vi ikke orkede at faa ham op. Vi bare holdt i ham og skreg og skreg, og ud fra bryggerne og Holmen kom der roende folk, flere baade, mange folk; men de øieblikkene, vi laa der ud over rælingen og holdt i den halvdøde, blytunge Jørg «til feieren», de glemmer jeg ikke. Jørg kom op i en anden baad, og saa tog de os paa slæbetaug. Lisa sad der som en druknet rotte og græd saa hun hikstede; saa begyndte Massa ogsaa at græde, og slig kom vi ind til bryggerne. Men mange dage efter kunde jeg ikke gaa paa gaden, uden at folk standsede mig og vilde ha greie paa, hvorledes det var gaaet til. Det er igrunnen noksaa brydsomt at være berømt, men jeg liker det godt alligevel.

Naar Mina og jeg siden møder den tykke «Lisa feier» paa gaden, undres vi rigtig over, at vi havde kunnet orke hende den gang. Men taknemlighed findes ikke i denne verden; for mange gange siden, saa jeper Lisa feier efter Mina og mig paa gaden, og gaar [15] bagefter os og vrikker paa sig, ligesom for at vise, hvor vigtige vi er. Og det endda vi har reddet den tykke kroppen hendes fra at drukne.

Vi bor oppe paa en høi bakke i et gammelt, deiligt hus. Folk siger, at det er et gammelt skrummel af et hus, men det er bare den pure misundelse, fordi de ikke bor der selv. Der er store, ældgamle lønnetræer rundt huset, som skygger og gjør det mørkt inde i de dybe værelser. Der er bjelker under taget, og gulvene disser af bare ælde, naar man gaar haardt paa dem. Især gynger det svært etsted paa

salsgulvet. Naar ingen anden end Karsten og jeg er inde, tramper vi ofte af alle livsens kræfter, der hvor det disser mest, for vi har lyst at se, om vi ikke kan falde ned i kjælderen. Men det gjør vi mærkværdig nok ikke.

Hele fem haver hører til vort hus. En stor have med bare plommetræer, med himmelhøie, smale stammer og en liden dusk blade og grene høit, høit oppe. Naar jeg gaar dernede mellem plommetræerne, indbilder jeg mig ofte, at jeg er nede i syden ^[16] og vandrer under palmetræer – de har vist akkurat den samme façon som vore gamle plommetræer.

Jeg indbilder mig forresten altid en hel del ting, som ikke er til i virkeligheden. Hvis jeg skulde skrive ned alle de historier og fortællinger, jeg finder paa indi mig, blev det en tyk, tyk bog. Men paa den maaden har Inger Johanne «til byfogden» gruelig megen moro for sig alene.

Jeg har ogsaa en have. Jeg vilde ikke have nævnt den engang, hvis der ikke var den mærkelighed ved den, at der bogstavelig talt ikke vil vokse andet i den, end disse mørkeviolette toskeflabberne, dere ved nok. Hver eneste vaar kjøber jeg frø for mine sparepenge, jeg planter og vander og steller, men naar sommeren kommer staa der alligevel ikke andet i min have end store, frodige toskeflabber. Og det er gruelig kjedelig, især for det stygge navn, de har.

Nu tænker jeg, det kan være paatide, at jeg beskriver alle os børn, vi smaapiger og smaagutter, som altid er sammen, og som jeg vil fortælle om i min bog.

^[17] Det er Peder «til provsten» med sine søvnige, brune øine og fregner saa store som bygkorn. Peder til provsten er forresten en feig gut. Han har aldrig nogen mening, og havde han en, turde han aldrig staa ved den, hvis nogen sagde ham imod. Gruelig kuldskjær er han ogsaa, gaar med skjærf og vaatter bare der kommer en snefille ned. Peder er forresten svært snil, og gjør alt, hvad jeg vil. Saa er det broder Karsten. Han er lidt yngre end os andre, og bryr sig igrunden ikke om andet end om knapper, især saadanne som rangler, og at snakke om rigtig stærke «mænder», især om hvormeget de kan løfte i en lillefinger i strak arm. Karsten er forresten svær til at overdrive – folk siger nok, at jeg ogsaa overdriver og sætter sauce paa alting, men de skulde bare høre Karsten, siger jeg da. Forresten overdriver ikke jeg, jeg har bare en livlig fantasi. – Men nu maa jeg gaa videre.

Saa er det Ezekiel Weiby. Han er fjorten aar og har et usigeligt smalt ansigt, ikke bredere end et penal omtrent. Naar Ezekiel ^[18] Weiby snakker, saa spruter og spytter han; det staa som en hel dousch om ham, saa en maa passe, ikke at komme

i nærheden af ham. Jeg vil virkelig en gang spørge ham, om der ikke er en fejl ved hans spytkirtler. Ezekiel er forresten svært flink, og læser alle mulige bøger; men naar han er ude mellem os andre, saa vil han, at vi allesammen skal sidde stille og høre ham fortælle, om alt det han læser om dagen. En stund kan det være noksaa morsomt ogsaa, men jeg blir snart kjed, for jeg orker aldrig at sidde længe stille ad gangen. Det er noksaa rart; andre mennesker orker ikke at gaa og springe, jeg orker ikke at sidde rolig, jeg.

Nils Trap er den kjækkeste af gutterne. Han har en gruelig krum næse, akkurat som en rigtig god heklekrog; han gaar aldrig med yderfrak, men helst med hænderne i lommen og plystrer:

«Ho hei for Laaringa,
For gamle Peter Taaringa.»

Men den melodien kjender dere vel ikke. Nils Trap klatrer som en kat op i ^[19] riggen paa skuderne. Ja, der er dem, som siger, at de har seet ham ligge paa knappen af stormasten paa «Palmerston» og dreie sig rundt. Men det siger andre er løgn, for «Palmerston» er den største skude med de høieste master i byen; ligge der kunde han nok, men dreie sig rundt, nei det var han blaa for.

Saa er det Massa, Mina og jeg. Mina er Nils's søster og min bedste veninde. Hun har akkurat den samme dristige form paa næsen, som han, og en plombe af guld i den ene fortand. Ak, den der ogsaa havde et sligt lidet glimtende punkt i tænderne. Mine hvide, lige tænder ser saa flauue ud ved siden af Minas.

Massa Peckell er tyk og magelig. Det peneste hun ved, er rigtig elendig blege mennesker, og da hun har hørt, at folk faar fin, hvid hud af at drikke edikke og spise risensuppe, saa driver Massa stærkt paa med det. Hidindtil har hun bare opnaaet at faa ondt for brystet af sin skjønhedskur; de tykke røde kinderne hendes er akkurat som Baldwinsæbler endnu.

^[20] Hver eneste dag, sommer og vinter, er vi sammen, alle vi, som jeg har beskrevet her. Om sommeren er der nu saa gruelig megen moro alle steder, men især oppe i den store deilige hei bag vort hus – heien skal jeg forresten siden fortælle om – men om vinteren, ja hvad skal smaagutter og smaapiger gjøre om vinteren i saadanne ækle milde vintre, som vi nu har, det maa jeg rigtignok spørge om? Ifjor havde vi ikke sne at snakke om, og iaar har vi nytaar alt, og jeg har endnu ikke for mit vedkommende seet en ordentlig snefille, som ikke smelter paa fem minutter, eller en is, som ikke gaar itu, straks en stamper med hælen. Kunde jeg

bare reise op til nordpolen, og gjøre hvad jeg vilde deroppe, skulde jeg snart sende nogle deilige bløde snefoner og blank, blaa, glitrende is nedover til alle norske smaagutter og smaapiger, der gaar og venter.

Imidlertid er jeg glad for, at jeg er begyndt at skrive paa denne bogen i vinter, ellers vilde jeg vist komme til at kjede mig halvt ihjel.

[21] Vi er naturligvis ude nu ogsaa, men naar det stormer, saa som det har gjort i høst, naar det suser og bruser i de gamle lønnetræer i bakken, saa vi næsten ikke kan høre, hvad vi selv siger, saa er det ikke hyggeligt at lege ude heller. Da tyr vi op paa «vedbodkammerset» – et hyggeligt lidet kammer, som er ovenpaa vor vedbod. Der staaer ikke andet deroppe end en kasse med rød oker, som vi smører os til paa, men sandelig har vi ikke mangen moro der, alligevel. Ezekiel har rigtignok en ubetvingelig lyst til at holde foredrag deroppe, spruter og douscher som et lidet springvand. Naar jeg bliver kjed, lister jeg mig bag ham og giver ham et lidet engelsk puf i ryggen, for jeg er flink til at boxe, ser dere.

«Kom an – kan du staa for et engelsk puf?» – og saa snurrer jeg hænderne fort om hinanden, saadan som jeg har seet engelske matroser gjøre, og anbringer min knyttede haand med et raskt puf midt i Ezekiels mave!

Ezekiel vrider sig som en orm, og værger sig med de smale, veke fingrene sine. [22] Og de andre ler, og Ezekiel og jeg ler med, og saa ler vi allesammen.

– – Ja slig er jeg – Inger Johanne «til byfogden», og slig har vi det hjemme!

Krig

[25] Det var vel et vinterveir den dag, som man skulde lede efter magen til. Det havde sneet dygtigt etpar dage, alle heiene og stenene rundt vort gamle hus var ganske borte, og nogle bløde, deilige, snehvide rundinger var der kommet istedet, som man fik den største lyst af verden at stupe kraake i.

Dagen før havde det tinet lidet bitte gran, men om natten havde det frosset paa igjen, og da solen den dag kom op, var der strøet ti-tusinder af diamanter udover paa alle kanter; det skinnede, blinkede, glitrede og lyste, saa det skar i øinene.

Og opover grenene og nedover stammerne paa alle de gamle træerne nedigjennem [26] bakken, sad der bitte smaa haardfrosne, glitrende sneklumper, som lyste mod den blaa himmel mellem grenene. For himlen var gruelig blaa den dag, det husker jeg godt.

For en pludselig ubændig glæde, der undertiden kan komme over en! Det behøver slet ikke være noget bestemt, en har at være glad for – denne pludselige glæden kan for den sags skyld komme, bare det er rigtigt, rigtigt godt veir en dag – saadan rent overstrømmende jublende kan denne følelse komme, at en synes en maa skrige himmelhøit eller slaa ud med armene, eller hoppe ende tilveirs – bare fordi det er saa deiligt at leve.

Akkurat saadan følte jeg det den mandag morgen. Vi skulde have maanedsløve. Jeg stod ude paa gadedørtrappen, og havde taget hat og kaabe paa for at gaa ned til Massa og Mina, og var saa jublende glad over ingen ting, at jeg havde den største lyst til at hoppe ret op i lyse luften.

Men jeg betvang mig, for der inde i kontorvinduet hos papa saa jeg politibetjent [27] Weibys violette næse, og han troede vel, jeg var blevet tullerusk, hvis jeg bar mig slig. Naar det er rigtigt glat i bakken, saadan som den dag, gaar politibetjent Weiby altid med brodder paa benene, naar han skal op paa byfogedkontoret til papa. Men inde paa kontoret staar saa gamle stabbede Weiby og letter snart paa det ene ben, snart paa det andet, for ikke at spigre sig selv fast til gulvet. Aa du, gid han vilde gjøre det en dag!

Jeg knappede mine lange, lysebrune hansker ordentlig og pent, hanskerne gik langt opover haandleddet, holdt muffen stramt ned, og skjød brystet ud og maven ind, som de voksne damerne gjør, naar de spadserer paa gaden. Politibetjent Weiby havde nu vel saa pas forstand indenfor sin violette næse, at han saa, at jeg nu snart var voksen dame.

Der fører en lang bakke op til vort hus med store træer paa siderne. Der nede i bakken kom Karsten kavende og strævende med en noksaa stor kasse, som han væltede kant i kant opover den speilblanke bakken. [28] Opslaget paa skindhuen hans var løst op og stod ret ud i veiret, de store ørene hans stak brændende røde frem som to store hanker. Han svedede under skindhuen, og paa hænderne havde han store, hvide, haardfrosne vaatter.

«Kom og hjælp mig da», raabte han.

Jeg saa ned paa mine lysebrune, stramme hansker.

«Er du gal du – nei tak, far.»

«Du skal bare se, hvor snodigt det er at age nedover paa denne kassen – det støder og tumler saa rasende gjildt saa.»

Jeg fik en brændende lyst til at forsøge, glemte med en eneste gang, at brystet skulde ud og maven ind, tog et dygtigt tag i kassen, og der havde vi den oppe. Karsten satte sig op foran, jeg bag, og nedover gik det. Ja det kunde nok hænde, at den stødte og tumlede. Jeg troede jeg havde rystet itu, især i den værste knækken midt i bakken, men hvorledes det gik til eller ei – knak, sa det i kassen, jeg pladask i bakken paa den ene kant, Karsten op i sneen paa den anden, mens stumperne af kassen [29] fløi nedover lige mod gamle madam Lands vedbod, saa det gav et voldsomt klask i væggen. Begge mine lysebrune hansker sprak midt indi haanden, saa voldsomt slog jeg hænderne i bakken, og mit venstre knæ gjorde bestialsk ondt, saa jeg knapt kunde reise mig.

Gamle Kristen vedhugger kom ud i madam Lands vedboddør med sine rødsprængte kinder og halte op i bukserne sine.

«Dat ho?» sagde Kristen vedhugger.

Jeg værdigede ham ikke et svar. Karsten var lynende vond.

«Det var din skyld det, mor, det var du, som var saa tung og ækkel – og nu er den kassen itu, og vi som skulde bruge den ieftermiddag, naar vi skal have krig.»

«Krig? – Med hvem?»

«Med Tangengutterne vel – hvorfor skal de ha' den store kleiven for sig alene og alle vi andre gutterne inde fra byen kan aldrig faa komme der med en eneste kjælke en gang, før de farer paa og juler en – og vi har jo bare denne fillebakken her at rende i, vi.»

[30] «Fillebakken – du!»

«Ja jeg kalder det en fillebakke at rende i, naar ma'm Lands vedbod staar lige klods ned for bakken og stænger, saa en næsten maa vride benene af sig, for at faa svinget rundt ned i kirkesletten – men nu har vi holdt krigsraad og ieftermiddag skal vi jule dem grundig op og tage bakken.»

Det hørtes forfærdelig interessant.

«Hvad tid skal dere slaas da?»

«Aa, du maa nu aldrig tro, at vi vil ha' dere piger med – det skal du være blaa for at faa vide, mor.»

Karsten vilde altid lade, som han havde greie paa alting, hvad gutterne havde sig imellem, og saa kommanderede de ældre gutterne ham saa lystelig saa – men det vilde han naturligvis aldrig være ved.

«Og saa skulde vi havt denne kassen til at ha' kugler i – sneballer da, skjønner du – vi skulde gjøre op en masse straks over middag, og saa skulde vi trække kassen med sneballerne Øvregaden udover og op Bagkleiven – og saa var vi lige bag paa Tangsnellerne med en eneste gang.»

[31] Jeg haltede opover bakken med mit saare knæ, men indeni mig bestemte jeg mig til, at jeg vilde ud paa Tangen ieftermiddag og se paa krigen, om saa knæet gjorde aldrig saa ondt.

Men helt inde i stuen hørte jeg i middagsstunden, hvorledes Karsten bankede og hamrede paa kassen ude i vedskjulet.

Naturligvis fik jeg lusket ud af ham, at klokken halv fire precis skulde slaget staa.

Jeg havde ikke sagt et muk om, at jeg havde ondt i knæet, og klokken lidt over tre gik jeg nedover byen og indom til Massa og Mina. Jo da, de vilde være med – og vi vilde være listige, vi og, for om gutterne ikke vilde have os med, saa vidste vi en gjenvei, vi, gennem Terkelsens have – og vi løb afsted.

Ved den gjenvei, vi tog, var vi lige oppe paa toppen af Storkleiven med en eneste gang. Det var rent ud en glimrende bakke. Langstrakt og flad nedover, men med en dygtig knæk til at begynde med, og det gav fart. Helt ud i Sandvigen kommer vi [32] undertiden; men det er bare vor gamle blaamalede «Dovre» og Nils Traps «Letvindt», som gaar saa langt. Men det er ogsaa de bedste kjælker i byen.

Det er bare fattige folk, som bor udover Tangen, lodser og sjøfolk og arbejdsmænd. De smaa husene ligger spredt og uregelmæssigt, dér et lidet hus oppe paa en hei, og saa et lidet hus nede i en fordybning igjen.

Hele bakken yrede af børn idag, gutter og piger; der var skrig og moro og lystighed, saa det stod efter. Kjælker var der ikke mange af, de rendte mest paa lange bord, en seks-otte stykker af gangen, hei san, saa det gik – nogle stod paa ski, saadanne som de laver sig selv af tøndebaand; hjulbenede, foroverbøiede susede de nedover bakken, men paa benene holdt de sig. Saa kom der en paa en liden elendig kjælke, og langt nede i bakken saa jeg en bitte liden gut med et tørklæde om hovedet – han trak et vedtræ efter sig i en hyssing, det var hans kjælke.

Men ingen af vore gutter var endnu at se.

[33] Vor tilsynekomst oppe paa bakken vakte en del forundring. De, som kom opover, standsede, hviskede sammen og drog sig lidt undaf.

Opover bakken kom der idetsamme en sjøgut, saadan en rigtig bred, firskaaren liden jungmand med skotlue og flagrende slips.

«Kom nu – hvad er det dere standser efter», raabte han, «vi har vel lov at rende i vor egen kleiv, om der staar no'en fine byfluer og ser paa». Han var i stemmeskiftningen og snakkede saa høit, som var han i den værste storm ude paa havet.

Men i samme øieblik stak Nils Traps krogede næse op over skraaningen, og der var alle de andre ogsaa: Angemal Terkelsen, Jens Stub, Peder til provsten, Aksel Wasserfall og hele hurven af gutter bag, jeg saa Karsten i bagtroppen med hele kassen stoppende fuld af sneballer.

Huf, jeg fik næsten hjerteklap.

«Hvad vil dere?» sagde jungmanden.

«Vi vil ha' kleiven at rende i», sagde Aksel Wasserfall, «dere skal pakke dere væk allesammen, ellers saa –»

[34] Jungmanden var kommet tæt op til Aksel. Han vendte siden til, holdt armene lidt ud fra sig, saadan som gutter gjør, naar de vil ægle sig ind paa en, og stirrede hele tiden ret ind i øinene paa Aksel.

«Pakke sig, sa' du – var det pakke sig, du sa' – jeg skal gi' dig pakke sig, jeg, dit flaadde sildeben, du er.»

Og inden Aksel fik suk for sig, havde han jungmandens næve i brystet – der laa han i snefonnen, og jungmanden op paa ham, men i samme øieblik var Nils Trap og Angemal Terkelsen oppe paa ryggen af jungmanden igjen. Der blev et basketag, saa sneen føg.

«Han bider – han bider, svinebæstet», skreg jungmanden nede i sneen.

Aksel Wasserfall, som laa underst, havde ingen anden maade at værge sig paa – han bed tvers igjennem tykke sjømandsklæder og alting.

Nede fra bakken kom endel af Tangengutterne stormende opover, men nu klemte Karsten og bagtroppen ivei med sneballerne; Massa, Mina og jeg blev rent rædde og trak [35] os undaf. De stenhaarde sneballerne føg om os i luften, den ene biede ikke paa den anden, og der hvor de traf, der gjorde de ondt, det kunde jeg bevidne, for jeg fik en paa kindet, og jeg maatte holde lommetørklædet paa det hele tiden, saa sved det.

Du for et leven! De skreg og de raabte, de holdt sig ikke i bakken længere, men ude i dybe sneen langs veien laa der gutter og sloges, og uafsladelig kom der sneballer fra bagtroppen; de gnistrede om ørene paa en; – men kjærringerne kom ud paa stentrappene sine rundt omkring med smaabørn paa armene, og raabte noget, som ingen hørte paa.

Gutterne vore havde naturligvis hele tiden havt den bedste stilling, de stod jo paa toppen og kastede nedover, mens Tangengutterne stod nede og kastede opover – det var ikke mange minutter om at gjøre, før Tangengutterne tog tilbens bortimellem husene. Der kom nok endnu en og anden enslig snebal susende

bortenfra dem i en langstrakt bue, men det var godt at skjønne, at de følte sig slagne.

[36] Aksel og Ludvig var de første, som rendte nedover paa vor gamle, brede «Dovre». Efter kom de andre i en lang række, men saadan som de jubledede og skreg! Angemal Terkelsen kastede sig paa maven paa en kjælke – han skal nu altid være saa kjæk han – og Jens Stub skrævs over ryggen paa ham, Peder til provsten satte iveri paa den røde, flade kjælken sin; den er lavet oppe i fjeldbygden og gaar saa ynkelig, den kjælken, at alle de andre gutterne kalder den for «Lusen». Men da blir Peder altid fornærmet. For Peder til provsten er af den slags gutter, der aldrig blir vond, men bare fornærmet.

Men midt op i al jubelen og hurraraabene, hørte jeg lidt efter lidt en ynkelig graad. Da jeg skulde se efter, var det den lille gutten med tørklæde om hovedet som græd, han der havde trukket paa et vedtræ i en hyssing. Det var Tollef, søn til vaskerkonen vor; han havde faaet en snebal i øiet og vedtræet havde han mistet, og han græd og græd. Han bankede paa døren til et lidet hus, men moderen var gaaet ud og [37] havde stængt efter sig. Tilslut lagde han sig ned paa tærskelen og storgræd.

I huset ved siden af der, hvor Tollef stod udenfor og græd, boede der en mand, som hele byen kaldte Kristen tusindkunstner. Han satte istand lamper, loddede gamle thekjedler og sligt. Det var en liden sortsmudsket mand, som stammede. Han var ogsaa kommet ud paa trappen sin.

«Sk – sk – ska' de nu ogsaa t – ta' den v – vesle glæden fra fattigfolks barn nu», sagde Kristian tusindkunstner, han saa nedover Storkleiven efter alle vore gutter, som skreg og raabte; de sorte øinene hans gnistrede, det var ikke langt fra, jeg blev ræd, der jeg stod.

Og pludselig med en eneste gang slog det mig: for en skam – for en græsselig stor skam det var, vi havde gjort, da vi jagede de stakkers fattigbørnene fra kleiven deres.

Jeg sprang bort til kassen med sneballerne, der var endnu nogle igjen, væltede den og trampede sneballerne ned i sneen, alt hvad jeg orkede.

[38] Jeg husker, at jeg satte mig til at græde, da jeg kom hjem. Jeg sagde til mama, at det var knæet, som gjorde ondt, for jeg slog mig, da jeg rendte paa

kassen; men i grunden var det det, som Kristian tusindkunstner sagde, og den lille skjevbenede Tollef, som vi havde taget glæden fra, som jeg græd for.

Men Tangengutterne tog Storkleiven igjen siden, det kan dere lide paa!

Afbrudt syttendemai

[41] Hvor levende jeg husker den dag, vi nær havde slaaet provstinden ihjel! Det høres rart, men det var virkelig en levende provstinde, som vi virkelig paa et hængende haar nær havde taget livet af. Og det bare i pur glæde og syttendemaituring.

Hør nu, hvorledes det gik til:

Lige bag vort gamle hus, har vi hele den store, friske heien. Hvis nogen af dere bor nede ved kysten, saa ved dere nok, hvor vakkert der er, og hvad moro en kan have oppe i en slig hei. Har dere bare reist forbi med dampskibet, saa aner dere ikke, hvor deiligt det kan være oppe paa de nøgne graa heierne, som vender ud mod havet. [42] Lidet jord, men meget sol; er der en liden sprække, gror der straks en makrelblomst, fine, lange græsstraa, smørblomster og katteklo. Nypetorn og ener klavrer sig fast baade hist og her – og saa lyngen da helt oppe paa toppen! Hele fladen bortover bare de violette lyngblomsterne, klare himlen over os – og hele havet udover i en stor vid runding – ingenting, som stænger for synet.

Dette har jo egentlig ikke noget med provstinden at gjøre, men jeg maatte bare forklare, hvorledes der var oppe i heien. For deroppe var det, at Nils Trap, Ezekiel, Peder, Karsten, Mina, Massa og jeg legte mangan god dag.

Lige ved vort gaardsrum begyndte det at høine sig opover; først en liden opmuret have, saa afsatser og styrtninger, store stene, smaa stene, stupende brat ned og saa op et par skridt igjen, hvor en maa bruge baade hænder og fødder og gribe fat i lyng og ener for at komme op.

Omtrent midtveis opover heien er der et noksaa stort fremspringende klippestykke, som det bare fra den ene kant, og det endda [43] med vanskelighed, er muligt at komme op paa. Dette er vor fæstning. Vi har her baade batterier og bastioner, kuglekammer, krudtkammer og fangehul. Deroppefra har vi den prægtigste udsigt nedover byens lave, lysmalede træhuse, og de smaa lubne lindetræer, som kryber opigjennem gaderne. Menneskene dernede ser fra vor

fæstning endnu ud som stoppenaale; lige oppe paa toppen bliver de til yrende smaa knappenaale.

Saa var det en 17de mai. Jeg husker det saa tydelig; vaaren var kommen saa tidlig, at vi alt havde fint, ungt birkeløv og høi, mild luft. I flere dage havde vi talt om en fest, som vi vilde holde i fangehullet, for der var vi fuldstændig useet af alle. Der skulde være salut, taler og sang. Peder og Karsten var fast ansatte kanonerer; med megen møie havde vi baaret store stene op paa fæstningen; disse blev da med al magt kastede nedover styrtingen igjen. Dette var vor salut; der var ikke lidet smeld i det, kan I tro! Gutterne skulde skaffe vin, og vi kager og glas. Vi fik forresten aldrig andre glas med os op i heien end saadanne, [44] som foden var slaaet af. Jeg syntes dengang, det var græsselig smaaligt af mor, at vi ikke kunde faa ordentlige glas.

Ezekiel holdt festtalen. Jeg ser endnu hans tynde, blodløse fingre om det stetteløse glas, mens han sprutede og talte om «vor unge frihed, som satte blomst paa frihedsdagen». Jeg havde nylig læst hele talen i et gammelt barneblad og maatte jo nødvendigvis betro denne min opdagelse til Mina; de andre vilde vide, hvad vi lo af, og tilslut hviskede og lo alle tilhørerne sig imellem; men Ezekiel klemte paa. Efter talen blev fire stene kastede udover. Karsten var straalende: «Aa du, aa du, hvor det smald!»

Siden talte Ezekiel for Sverige; efter talen foreslog han, vi skulde synge: «Se hist ved østersaltets vove» – men da ingen af os kunde melodien, og Ezekiel selv ikke havde en tone i livet, saa gik det ikke. For det kunde jo ikke nytte os, at han forsikrede, at han hørte melodien tydelig indeni sig. Saa talte Nils Trap for kvinden; jeg husker, hvor jeg beundrede de korte, fyndige ord: [45] «Et hurra og fire skud for kvinden!» Ikke en snup mere. Jeg syntes, det hørtes saa overordentlig mandigt. Peder styrtede op paa fæstningen for at affyre skuddene, Karsten efter som en kamphane med haaret ende tilveirs. Stenene for bragende nedover – øieblikket efter hørte vi et ynkeligt klageskrig, og Peder kom løbende ned i fangehullet, askegraa under sine fregner.

«Aa mor – mor – –»

Vi styrtede op allesammen; dernedenfor fæstningen, lige nedenunder styrtingen stod den lille pukkelryggede provstinde med et violet tørklæde om hovedet og en liden smal haand løftet i veiret. Stenen, som var bleven afskudt til ære for kvinden, laa mindre end en alen fra hende!

«For Guds skyld, barn! For Guds skyld, barn!» – hun kunde næsten ikke tale af skræk.

Endnu den dag idag kan jeg angre paa, at jeg ikke løb ned til hende og fulgte hende nedover heien igjen. Det faldt ingen af os ind, tror jeg. Da vi hørte, at stenen ikke havde truffet hende, men at hun bare var ^[46]bleven saa dødelig angst ved at se den store sten i luften lige over sig, var det ikke langt fra, at alle vi deroppe paa fæstningen syntes det var lidt utidigt af provstinden at skringe saadan op.

Provstinden krabbede sig nedover igjen alene, hun var bare gaaet derop for at se efter et hvidt sengeteppe, som hang paa en busk for at tørres.

Men vor feststemning havde ligesom faaet et knæk.

Karsten fægtede med knyttet haand ud i luften, som han pleiede, naar han blev ivrig. Det var nu slet ikke saa farligt, forsikrede han; for hvis han havde været provstinden, saa havde han naturligvis seet, hvilken vei stenen tog i luften, og tog den saa den vei – saa kunde han jo løbe til siden – saadan – og tog stenen den anden vei, saa kunde man jo bare løbe til den anden side. Forresten, hvis provstinden havde været, som hun skulde være – saa stærk som Nils Heia f. eks., saa kunde hun jo have staaet ganske rolig, taget sigte paa stenen, taget imod den med hænderne ^[47]– og vinglet den bort. Ja, for tror dere ikke, at Nils Heia havde gjort det paa den maaden? Tror dere ikke, han var stærk nok til det?

Men skrækken kom over mig bagefter: tænk, om Peder havde slaaet sin egen mor ihjel! Jeg husker saa tydelig, at jeg ikke vilde have hverken vin eller kage mere, og Nils Trap erted mig med, at jeg var blevet ganske hvid paa næsen af angst.

Men som vi sad der og saa paa hverandre og ikke rigtig kunde komme igang med noget igjen, hørte vi pludselig en stemme:

«Peder.»

«Det er far», sagde Peder og hoked sig dybt ned, endda han umulig kunde sees nedenfra.

«Hys – ss – ti stille – hys!» – vi laa over hverandre i en haug, rædde og stille.

«Peder», kom det dernedenfra igjen, «kom ned paa øieblikket, jeg ved, du er deroppe».

«Hys – ti bare stille, ikke et muk.»

Dødsstilhed.

«Ja kommer du ikke nu paa timen» – [48] – provsten var rasende; vi hørte det paa stemmen.

«Jeg maa gaa», sagde Peder og reiste sig op, «jeg maa – jeg maa» – han klavrede op, vi andre keg med bare hovederne op for at se hvorledes det gik.

Dernede stod provsten uden hat i bare paryk og lynende sint. Det var ikke godt at være Peder nu. Han klavrede uendelig langsomt nedover. Provsten truede op til alle vore seks hoveder, der stak op af fangehullet:

«Ja kom bare en anden gang slig – kom bare – I skal faa kjende det paa rygstykkerne jere – store mennesker, som dere er – at slaa folk ihjel med stene!» –

«Ja, men vi slog jo ikke ihjel nogen», raabte Karsten.

Jeg blev rent forfærdet over Karsten, at han turde raabe slig til provsten, som imidlertid ikke tog den mindste notits af ham; Peder var nemlig endelig kommet indenfor hans rækkevidde, saa han fik andet at gjøre.

Først en ørefigen paa den ene side: [49] «Jeg skal lære dig, jeg» – saa en ørefigen paa den anden side: «Næsten slaaet din egen mor ihjel –», og han slog. Men tænk: endda jeg havde saa gruelig ondt af Peder, saa ondt, at jeg tror, jeg gjerne skulde have taget slagene i hans sted – vi var jo lige skyldige – saa var der noget saa græsselig spændende ved at se paa Peder og provsten dernede, at det næsten føltes som en skuffelse, da provsten tog Peder i den venstre øreflip, og drog ham med sig nedover. Gutterne havde nylig anlagt en liden vei nedad heien og ind en liden bagport i provstens have. Det kom godt med for Peder nu, at der var nogenlunde banet vei, da han blev ført afsted ved øreflippen.

«Nu kan dere lide paa, at Peder faar juling», sagde Karsten, – han følte ogsaa det spændende ved øieblikket. «Men var det mig», han blev meget ivrig, «saa vilde jeg lægge mig paa ryggen og spænde med benene i luften, saa ingen kunde komme mig nær. Han skulde ikke faa slaa mig, nei, det skulde han være blaa for.»

Det var rent forbi med festen. Ezekiel [50] foreslog, vi skulde drikke vinen i en fart, – kagerne delte vi ligelig – og saa klavrede vi nedover; men vi tog vor havevei, ikke provsteveien. Vi bare hviskede, talte ikke høit, før vi var nede. – Vi fik skjænd, dygtig skjænd af provsten, men mama græd næsten, da hun hørte, for en ulykke vi

nær havde gjort. Og mamas taarer husker jeg meget bedre nu, end provstens skjænd.

Da vi siden spurgte Peder, hvorledes det var gaaet ham, svarte han ikke, men bare smilte mat.

Ja, slig gik det til!

Eiebakke

[53] Jeg har lyst at fortælle lidt om en lærer, vi havde her nylig, som hed Eiebakke. Ikke fordi, at der er noget morsomt at skrive om ham – nei, det er bare, bare sørgeligt, men fordi det måske kunde lette mit hjerte – for jeg var lei, afskyelig lei mod ham, og nu angrer jeg det saa usigelig. Og nu er han død, og selv om jeg angrede mit hjerte itu, eller krøb paa knæ alle mine dage, kan jeg dog ikke saa meget som faa bedt ham om forladelse engang. Det er det sørgeligste af alt. Jeg har ofte tænkt, at større sorg findes nu vel ikke i verden. Og tænk, den har jeg, Inger Johanne, alt prøvet, endda jeg ikke er mere end tretten aar gammel.

[54] Jeg husker saa godt den første dag, Eiebakke kom paa skolen. Idetsamme bestyreren fulgte ham ind i vor klasse, snublede Eiebakke i dørstokken, og bardus der laa han paa alle fire, og alle vi smaapiger, brast i en latter, som aldrig tog ende. Jeg lo længere end alle de andre, for naar jeg først er begyndt at le, har jeg saa uendelig ondt for at holde op igjen. Uf det er mange gange leit at være saa lattermild!

Jeg kunde ikke kaste et eneste blik paa det tynde ansigt med den vridde næsetip, som stod deroppe paa kathederet, før jeg maatte le igjen. Han sagde ikke et ord om, at vi lo, men saa bare sørgmodig ned paa os.

Det var forresten ikke mange dage, før vi opdagede, at Eiebakke var generet for os. Tænk, generet for os, som gik med korte kjoler og fletter nedover ryggen! Paa en maade var det jo noksaa morsomt, akkurat som vi skulde være voksne damer alt, men kjedeligt ogsaa, for vi troede ikke, han kunde være flink, naar han generede sig for nogle smaapiger.

[55] Det pleier gjerne være saadan paa skolen, og ude naar vi leger ogsaa forresten, at det er jeg, som finder paa alting, og saa gjør de andre, hvad jeg siger. Og saadan var det ligeoverfor Eiebakke ogsaa. Jeg syntes han var en saadan inderlig rar liden tusselad af en mand; det stive, lyse haaret hans stod ret tilveirs, øinene saa saa forskrækkede ud, og frakken hans var altfor vid over brystet, saa han satte den over hinanden med en stor knappenaal.

Det, der fra først af gjorde, at vi begyndte at plage ham paa alle maader, var igrunnen det, at han var saa rar, naar han pudsede sin næse. Naar Eiebakke skulde foretage denne operation, dukkede han nemlig helt ned bag kathereret, og var en lang stund aldeles skjult for vore øine. Bagfra kathereret kom der nogle fine forsigtige pudsninger, som gjaldt det at være særlig forsigtig. Naar Eiebakke da kom tilsyne igjen var han ganske rød i ansigtet og saa skyldbевidst ud. Jeg havde seet paa dette nogle gange, da jeg faldt paa, at næste gang, Eiebakke skulde pudse sin næse, skulde vi ^[56] allesammen dukke os ned under pultene, saa der ingen var at se, naar Eiebakke kom op igjen. Hvis han da spurgte, hvad det skulde betyde, skulde vi svare, at vi bare pudsede vor næse.

Alle de andre var øieblikkelig villig og næste gang Eiebakke forsvandt bag kathereret, dukkede vi alle under pultene. Min plan lykkedes forresten ikke helt; vi maatte komme frem igjen af os selv, for Eiebakke sagde ikke et muk, da han kom op bag kathereret igjen. Da jeg endelig dukkede op fra pulten, stod Eiebakke der rød som et dryppende blod. Han skjøjte godt, at vi holdt skøi med ham. Fra den dag begyndte det, at vi var leie mod ham.

Naar Eiebakke skulde læse inde hos os, hang han i begyndelsen altid sit ydertøi ind i vor klasse. En gammel yderfrak, som var fedtet paa kraven, og med lappet foer, og en hat, der var ganske grøn i pullen af sol og regn. Det kunde undertiden hænde, at han hang sin hat og frak ovenpaa vort tøi paa den overfyldte klædeshænger.

«Den ækle frakken og hatten – isch ^[57] – nei, det vilde jeg da virkelig sætte en stopper for.»

Alle de andre syntes ogsaa, at det var rent ud væmmeligt af Eiebakke, at han skulde hænge sit ydertøi inde hos os. Først flyttede vi alt vort tøi undaf, saa hans hang ganske alene paa den ene side. Nei, Eiebakke forstod ikke nogen ting – den næste dag hang hans hat ovenpaa min nye filthat – jeg, asen som jeg var, jeg tog Eiebakkes hat og kastede den paa gulvet. Dagen efter hang Eiebakkes hat og frak igjen paa klædeshænger, men da tog Kima Pirk og kastede baade hatten og frakken paa gulvet, og hatten gav hun et spark idetsamme, saa den fik et lidet hul oppe i pullen. Før Eiebakke gik fra skolen den dag, stod han uendelig længe nede i skolegangen og gned og pudsede hatten og frakken med et blaatærnet lommetørklæde. Siden kom Eiebakkes ydertøi ikke mere ind i vor klasse; han kjøbte sig ikke nogen ny hat, men gik med den gamle med hul i pullen.

Det var fast takst, at ingen af os lærte vore lekser for Eiebakke. Det var nu værst [58] for os selv, men vi gjorde det igrunden bare for at plage ham. Naar vi saa ikke kunde noget, stod Eiebakke der og forklarede og forklarede og skrev paa tavlen, men nedover pultene snakkede og knisede og lo vi. – Der var sjelden nogen, der sad paa plads i Eiebakkes timer; vi fór fra den ene pult til den anden. I regnetimerne, naar Eiebakke vendte ryggen til og skrev paa tavlen, lagte Mina og jeg Sidsten rundt pultene; vendte Eiebakke sig da om, dumpede vi ned paa den første den bedste plads, og saa yderlig uskyldig ud.

I Norgeshistorie fuskede vi hele klassen over. Netta havde en gammel Norgeshistorie med løse blade. Alle Nettas løse blade gik paa omgang i hele klassen. Vi havde bladet foran os paa pulten; den der sad paa pulten foran, maatte da sidde paa et vedtræ for at blive høi i sædet, saa det forræderiske blad bag ryggen kunde blive godt skjult. Men Eiebakke sagde ikke et ord, ikke et eneste ord til os, hvad vi saa foretog os. Det kunde hænde, naar vi en dag holdt usædvanlig spektakel, snakkede i munden paa [59] hinanden og lo, at Eiebakkes blaatærkede lommetørklæde kom op, og at han tørrede sveden af panden og hænderne, som om det anstrengte ham at undervise; naar saa klokken ringte, smøg han hurtigst mulig ud af klassen.

En dag kom Kima Pirk stormende ind: «Nei, jeg skal fortælle dere noget – tænk Eiebakkes mor er en gammel fattigkone –»

«Det er ikke muligt.»

«Du bare lyver, mor.»

«Hvorledes kan du vide det?»

Vi spurgte i munden paa hverandre.

«Jo hun bor nede hos Eiebakke i jomfru Einarsens hus – hun kom til byen igaar – hun er klædt som en gammel fjeldkone – og hvis det ikke er sandt, kan dere gjerne kalde mig en krok.»

Vi blev enige om, at det var rent ud skandaløst af Eiebakke at have en gammel, fattig fjeldkone til mor.

Aa, hvor jeg angrer – hvor jeg angrer, slig som jeg var!

Samme eftermiddag og mange dage efter gik jeg forbi jomfru Einarsens hus, for jeg [60] havde lyst at se Eiebakkes mor. Men jeg saa aldrig noget til hende.

Tænk, at han havde en mor, som gik med tørklæde paa hovedet – fra den dag var vi endnu leiere mod Eiebakke, end vi havde været før. Han maatte aldrig indbilde sig, at vi vilde lære noget af ham – nei tak, far – ikke var det vist stort, han kunde heller!

En dag i Eiebakkes time kom jeg tilfældigvis hen i vinduet. Nede i skolegaarden stod der en liden gammel kone med et stort tørklæde virret om hovedet, saadan som fjeldfolk bruger det. Hun holdt hænderne under forklædet og saa sig om. Jeg skjøjnte med en eneste gang at det var Eiebakkes mor; men ved dere, hvad jeg sagde?

«Der staar en gammel fjeldkone nede i gaarden, Eiebakke, hun gaar vist og ber.»

Ja, tænk, det sagde jeg, bare for at gjøre Eiebakke ondt og for at de andre skulde synes jeg var kjæk, som turde sige det!

Jeg glemmer aldrig det blik, Eiebakke sendte mig; han skjøjnte, at det var hans [61] mor, der stod nede i gaarden – alle de andre smaapiger stormede hen i vinduet, tilsidst kom Eiebakke ogsaa. Han saa et øieblik ned paa den gamle kone og blev stupende rød i ansigtet:

«Nei, det er min mor», sagde han ganske sagte. Jeg fik et stik i hjertet med det samme, men jeg lod som ingenting; klokken ringede netop, og Eiebakke skyndte sig ud.

«Du er brilliant, Inger Johanne.»

«Det havde han godt af, den simple fyren.»

«Nei at du turde sige det, jeg maa sige, du er kjæk.»

De lo allesammen – men hvor jeg angrede – aa saa forfærdelig! Men det kunde jeg naturligvis ikke sige.

Samme eftermiddag fik Olaus mæslinger, og jeg skulde op til jomfru Einarsen for at sige, at hun ikke kom paa skole paa en tid. Den dag havde jeg ikke lyst at træffe Eiebakkes mor, og saa sad hun netop paa trappen, da jeg skulde gaa ind.

«Jeg sidder her og soler mig jeg», sagde hun og saa op paa mig med et par venlige, [62] gamle øine, der laa langt inde i hovedet. «Du gaar vel paa skole for han Lars, du», sagde hun videre, «for han Eiebakke, mener jeg; det er gjild gut det, og gjild lærer ogsaa, kan jeg tænke».

Jeg blev staaende i trappen, men jeg var ikke istand til at sige et eneste ord.

«Aa saa snille, som dere er at læse med, siger han – de er saa snille og sidder saa stille, mor, siger han – hver eneste dag siger han det, og Gud inderlig lønne dere for det. Det er bare moro altsammen, mor, siger han. Gud fader ske lov og tak i sit rige – og tak skal du ogsaa have.» –

Hun vilde tage mig i haanden og takke mig – jeg trak haanden til mig, jeg kunde ikke, jeg kunde ikke tage hende i haanden, der kom en stor klump i halsen paa mig, akkurat, som om jeg vilde begynde at græde.

«For han er saa lidet frembærslig, han Lars, ligesom saa inderlig lidet frembærslig, det har han altid været, saa det er en stor naade, at det gaar saa godt paa denne fine skolen, han er kommet paa» – hun ruggede frem og tilbage, og saa straalende fornøiet ud.

[63] «Og saa snil, som han er! – Jeg boede i en liden stue oppe i Silgjord, jeg, ser du, det var ikke meget til levemaade, det skal være vist, men saa skrev han Lars, at jeg maatte komme. – Nu maa du komme til mig, mor, skrev han, for nu har jeg det godt, skrev han. Og nu faar jeg kaffe to gange om dagen og fjærdyne i sengen – jo-jo san. – Det eneste jeg ønsker nu, er, at jeg havde en rive og en liden dot hø at rake i – riven skal han nok skaffe mig, siger han Lars, men det blir værre med høet, siger han Lars.»

Aa Gud, hvor det er frygteligt at angre! Jeg kunde ikke sige farvel til Eiebakkes mor engang, jeg sprang hjem – – aa, saadan som jeg græd! Mama kunde ikke skjønne, hvad jeg græd for, og det var saa leit, saa leit at sige det. Tænk, at Eiebakke havde sagt, at vi var saa snille, vi som ikke tænkte paa andet end at være lei mod ham!

Men samme nat fik jeg ogsaa mæslinger, og det varede flere uger, inden jeg kom paa skolen igjen. Da jeg blev frisk, var Eiebakke ikke mere paa skolen; han havde faaet [64] en post i en anden by, og nogle maaneder efter hørte jeg, at han var død. Men endnu kan jeg ikke tænke paa Eiebakke og paa hans mor, som vilde takke mig – uden at det stikker mig i hjertet.

Og tænk, saa kan jeg aldrig faa bedt ham om forladelse engang.

Julebuk

[67] Det var ifjor jul, vi gik julebuk, og et maaneskin var det den aften, som var deiligt. Der er aldrig saa vakkert hjemme i vor by, som i maaneskin, det siger fremmede folk ogsaa. Nede i gaderne og opover heiene skinner maanen saa klart, som jeg tvivler paa den gjør noget andet sted paa jordkloden, og udover havet ligger den brede, glitrende maanestribe og dirrer og glinser som sølv.

Massa, Mina og jeg havde klædt os ud oppe paa mit værelse. «Hvis nogen spørger, hvor dere er fra», sagde mama, da vi var færdige, «kan dere trygt sige: fra fantasiens land, jeg synes dere ser mig ud til det».

Massa havde en gammel lyseblaa kjole [68] med gul silkebord nedentil kjolekanten. Mama gemmer den gamle kjole efter oldemor Krag; der er noget saa koseligt, muntert ved saadanne gamle kjoler med bitte smaa, korte liv og store pufærmer. Paa hovedet havde hun en liden grøn fløielshue; nedenunder huen hang Massas store askegule haar nedover ryggen. – Mina var klædt i ældgammel silke fra top til taa, brunblomstret silkekjole med slæb, grønt silkeschawl og en stor hvid silkehat, der gik fremover kinderne. Da de andre var færdige, var der ingenting igjen til mig, jeg maatte derfor tage et hvidt underskjørt, en hvid nattrøie og en stor gammel italiensk straaht fra mamas ungdom. For at pynte mig lidt op tog jeg en pen udskaaret national-tine i den ene haand og en rød parasol i den anden. Allesammen havde vi naturligvis masker, store papmasker, der gik helt nedover hagen, med vældige næser og stærkt røde kinder.

Aa for et maaneskin det var den aften! Jeg skulde gjerne paataget mig at læse en hel side af en engelsk salmebog i bare maanelyset. Dere ved saadanne engelske bøger [69] med fin, gnidret tryk. Og der stod vi nede i vor bakke græsselig oplagt til alskens skøierstreger. Jeg ved ikke, hvem det var, der foreslog, vi først skulde gaa til madam Land, men vi var alle tre øieblikkelig villige. Vi listede os sagte op ad hendes gadedørstrap. Men nu vilde ulykken, at madam Land har et stort jernlod paa sin gadedør for at den skal smelde igjen af sig selv, skjønner dere. Hvorledes det nu gik til, ved jeg ikke – vi gik sandelig saa forsigtig i døren – jeg har snarest en mistanke om, at det var en lumskelig fælde madam Land opstillede for saadanne

sene gjæster som os – for jernloddet fór med et dundrende smeld i gulvet. Vi blev saa forfærdet, at vi alt stod paa spranget ud af den mørke gang igjen, da madam Land og hendes mand – for ma'm Land har virkelig en mand, endda aldrig nogen snakker om ham – kom styrtende ud med lampe og lys.

«Nei tak», raabte madam Land, saasnart hun fik se os, «saadant noget juggel vil jeg ikke vide noget af. Ud med dere igjen – og det fort».

[70] «Nei, lille Marie», sagde hendes mand – han er fra Danmark, Land, og snakker saa sødt og klusset – «du skulde dog bede smaafrøknerne ind, det er ikke folk fra gaden dette – Marie».

Land var tydelig nok blevet imponeret af Minas silkedragt. Madam Land brumlede noget om, at det var hende ligefedt, hvadslags folk det var, men Land havde alt aabnet døren og bad os yderlig artig «spadsere ind». Der var hedt, som i en bagerovn, inde i stuen, og en tobaksrøg saa tæt og kvalm, at jeg troede, jeg skulde miste pusten bag masken. Land bukkede og bukkede og satte tre stole frem midt paa gulvet.

Nu havde vi aftalt hjemme, at vi bare vilde tale P-maal, for da kunde jo ikke et menneske kjende os.

«Er det tilladt at spørge, hvor disse tre nette unge damer skriver sig fra da», spurgte Land.

Massa tog ordet, men hun har aldrig været flink i P-maal, derfor gik det ogsaa rent galt.

«Pra-pra fan-tan-ti-si-pi-ti-si-pi-hi –» det [71] gik rent i bal for hende. Mina og jeg kvaltes næsten af latter og varme.

«Hille mænd», sagde Land, «det er nok langveisfarende folk dette, du maa komme med en skjænk, lille Marie».

Marie saa ikke ud til at være meget villig til at skjænke os nogen ting, men hun gik dog hen i et hjørneskab og tog frem nogle kager. Det var nogle blege, dødstege «fattigmand» – naar «fattigmand» er fæl, er den fæl tilgavns, ved dere. Jeg gruede, før jeg stak en bid i munden. At spise kage, naar en har maske paa og ikke større mund end en sparebøssespræk har nu forresten ogsaa sine vanskeligheder. Den smule jeg fik ind, smagte af kamfer, saa madam Land havde vist sin medicin i samme skab som sine kager.

«Kanske smaafrøknerne har lyst paa et glas øl», sagde Land pludselig. Han saa ud som han selv alt havde drukket nogle glas.

«Nei tak – nei-pei – tak-pak» – vi reiste os alle tre. Det var forresten vist Land, som selv havde lyst paa det og tænkte, han skulde lure sin Marie paa denne maade.

[72] Vi neiede og neiede, Land bukkede og skrabede og fulgte os ud, halvfuld og smilende; madam Land vridde gadedørsnøglen om med et smeld, da vi stod paa trappen, og jeg hørte gjennem døren, at hun sagde noget om den langbenede byfogdens unge.

Aa, hvor vi lo – madam Lands «fattigmand» havde vi allesammen i lommen.

«Nu gaar vi til madam Pirk», sagde jeg.

«Er du gal, Inger Johanne, vi tør ikke – hun er meget værre end madam Land.»

«Jo, det er saa rasende snodigt – kom kom bare – kom.»

Vi listede os saa stille, som vi kom for at stjele, ind i madam Pirks kjøkken. Der var bælgmørkt, det lyste i nøglehullet inde fra stuen.

«Hys – s – ti – stille» – madam Pirk hostede inde i stuen, vi kvak i allesammen: «Nu kommer hun vist».

Atter stilhed – halvkvalt latter ude hos os.

«Nu kremter jeg», hviskede jeg.

«Er du gal, Inger Johanne – for alt i verden gjør det ikke.»

[73] «Nu gjør jeg det – hmm!»

Massa og Mina holdt mig begge to for munden; jeg lo saa jeg troede, jeg havde faaet indvendig krampe.

«Hm-m», en høi, stærk kremten fra mig.

En stol blev hastig skudt tilside inde i stuen, døren aabnet, en skarp lysning faldt ud paa vore tre skikkelser, og madam Pirk stod i døren med hornbriller paa næsen. Jeg traadte frem:

«God-pod dag-pag.»

Madam Pirk var som et lyn borte i skorstenen og greb en sopelime.

«Ud», raabte hun, «ud med dere, jeg skal ikke ha noget af saadant noget».

«De skal saamænd ikke faa noget hellere», sagde Mina næsvist. Udigjennem døren løb, snublede, faldt vi over hinanden, madam Pirk efter med hævet sopelime, lige ud i den maaneklare gade. Det var ubegribelig morsomt at blive kastet paa dør af madam Pirk.

Saa gik vi til Macks.

Mack og frue har ingen børn; Mack kalder alligevel altid sin kone for Mama. [74] De sad alene i sin store, lyse stue, da vi traadte ind. Fru Mack lagde kabale, Mack sad ved siden, røgte paa en lang pipe, og pegede med pibespidsen paa de kort, han syntes, hun skulde tage. Vi trykkede os sammen ved døren og neiede.

«Nei se – velkommen ungdom og glæde» – sagde fru Mack og reiste sig, «det var nogen snille ungdommer, som kommer og besøger et par gamle folk».

Mack kom hen og pegede med pibespidsen paa vore hoveder. «Op i sofaen – op i sofaen med dere alle tre.»

Der sad vi under lampen.

«Og dere gaar med tine ogsaa», sagde Mack og saa paa den tine, jeg havde i haanden; «har dere kanske noget at sælge, og hvor er disse pene, smaa damerne fra da?»

«Vi er fra fantasiens land», sagde Massa.

«Vi sælger smør», sagde jeg.

«Nei, i fantasiens land laver de ikke smør», sagde fru Mack.

Pigen kom ind med et umaadeligt brett, – det var noget andet end madam Lands kamferfattigmand. Men jeg tænkte med sorg [75] paa, at jeg ikke havde større mund end en sparebøssespræk.

«Og saa tænker jeg vi demaskerer os», sagde Mack, «hvis vore smaa gjæster fra fantasiens land vil live op en aften for et par gamle folk».

Om vi vilde! Vi tog hurtig maskerne af, men tænk, Mack sagde, at han havde kjendt mig idetsamme vi kom ind af døren. Uf, det er væmmelig, at en ikke kan

være andre end sig selv.

Men fru Mack tog et glas mjød og deklamerede:

«Ungdom, du ungdom, du livfulde tid,
Tid fuld af glæde saa ren og saa blid;
Ungdom, dvæl endnu i min gamle barm,
Uskyldsfuld ren midt i verdens larm.»

«Det har mama selv digtet», sagde Mack og saa beundrende op paa sin kone.

Tænk, den der kunde digte som fru Mack! Det maatte være deiligt. Jeg har prøvet siden, om jeg kunde, men det gik ikke, for rimene er saa ækle at faa til.

Senere paa aftenen dansede fru Mack menuet for os. Hun holdt op i sit kjoleskjørt ^[76] med begge hænder, sang med en fin, gammel stemme og saa vemodigt ud for sig.

«Tra-la, tra-la – lalalala.»

«Husker du, Mack? Husker du, Mack, at de spillede den, den aften du friede til mig?»

«Om jeg husker?» Og Mack og frue saa ømt og straalende paa hinanden.

«Tænk, at jeg, som er saadan en styg kvinde, kunde blive gift» – sagde fru Mack til os i sofaen.

«Du styg!» Og Mack og frue kyssede hinanden midt paa munden.

«Ja, nu skal vi se, børn, naar dere blir gamle, om dere har gjort som Mack og mig – vi har danset menuet hele livet igjennem, og ungdomsminderne har været musikken.»

Da vi gik om aftenen, havde vi alle tre lommerne fulde af æbler og nødder og kager.

Det er gruelig snodigt at gaa julebuk. Prøv bare!

I Marens bryllup

[79] Maren havde været Karstens barnepige og tjent hos os i mange aar. I lange tider havde hun været forlovet med en tømmermand, men ret som det var, saa var forlovelsen forbi. Da stod Maren borte ved skorstenen og græd og græd og vaskede et par guldørenringe, hun havde faaet af sin kjæreste, for at sende dem tilbage til ham. Dagen efter hang ørenringene og lyste i marens øren, men fjorten dages tid efter stod Maren igjen og vaskede ørenringene og græd og græd – saa hang de i ørene igjen – saa blev de vaskede igjen – saa hang de i ørene igjen – slig havde det gaaet saa længe jeg kunde huske. Men endelig skulde da Maren og tømmermanden [80] gifte sig; den tyvende september skulde brylluppet staa, og Karsten og jeg var buden til bryllup; da Maren før havde tjent hos provstens, var Peder ogsaa buden.

Alle gjæsterne samledes i bryllupshuset, et bitte lidet hus ude paa Tangen; derfra gik vi i stor procession, brud og brudgom først, gennem byens gader, den lange vei til kirken. Peder, Karsten og jeg gik tre mand høi straks efter brudeparret. Peder og Karsten begyndte straks at knibe og puffe hinanden, saa jeg maatte gaa i midten og holde styr paa dem. En ved aldrig rigtig, hvor en har gutter henne, synes jeg; de kan være saa hyggelige og snille, og saa med en eneste gang er de saa leie og vrange, som de bedst kan.

Maren græd svært i kirken. Jeg kan nu ikke skjønne hvorfor hun græd, for nu vidste hun jo, at hun ikke behøvede at vaske ørenringene sine mere. Orgelet duredede høitideligt, alle vi andre sang – og saa var Maren og tømmermanden gift.

Det lille hus ude paa Tangen bestod bare af en liden stue, et lidet kammer og [81] et lidet kjøkken. Da alle bryllupsgjæsterne kom ind, blev der pakkende fuldt med en eneste gang. Brud og brudgom tog plads under vinduerne, og lidt efter lidt havde alle de gamle konerne og mændene og sjøgutterne lempet sig ned langs væggene. Ingen sagde et ord. «Det er leit at gaa saadan i række gennem byen», sagde brudgommen endelig – «jeg vilde ønske det havde været regnveir, saa jeg havde kunnet gaa med paraply».

«Aa, det er bare den første gangen det», sagde telegrafbud Jebsen. Jebsen var gift for tredie gang. Jeg syntes det var stygt af ham at sige saadant for Marens

skyld; men de lo allesammen, Maren ogsaa.

I samme øieblik blev døren aabnet og to piger kom ind med bretter, der bugnede af kopper med sort kaffe og tommetykke søsterkagestykker. Nu kan hverken Karsten eller jeg like kaffe. Jeg forsøgte paa at slippe undaf den store kaffekop, men det var akkurat som at snakke til væggen.

«Nei værsgod da – værsgod – værsgod da» – og jeg maatte forsyne mig med [82] en bredfuld kop. Karsten var ikke saa medgjørlig som jeg. «Jeg vil ikke have kaffe – nei, jeg vil ikke have, siger jeg – men søsterkage skal jeg spise», tilføiede han naadigt.

Jeg blinkede til ham fra den anden kant af værelset, hvor jeg sad, at han værsgod skulde være høflig og velopdragen; men Karsten skjønner sig ikke paa saadanne smaatterier som blinking. Peder til provsten sad klemmt inde mellem to lodser borte ved ovnen. Han drak en mængde kaffe, jeg saa bunden af koppen, ret som det var, op for ansigtet hans. Men over randen af kaffekoppen kastede han fortvivlede øine hen til mig. Hvad er det som staar paa med dig, tænkte jeg. Pigen bød ham en kop igjen – han drak og han drak – leverede den tomme kop villieløst fra sig og tog en fyldt igjen, og hele tiden stirrede han ufravendt paa mig med de brune, søvnige øinene sine. Tilslut maatte jeg bort til ham.

«Men er du gal, gut, saadan, som du drikker kaffe?» Han saa ynkelig op paa mig.

[83] «Ja, jeg kan jo ikke slippe.»

«Jovist kan du det.»

«Nei, de truer mig og truer mig – og nu er jeg saa syg. Jeg har drukket fem kopper, dette er den sjette.»

Idetsamme spillede musikken op, der var en violin og et trækspil. De spillende stod i døren til gangen, da der var saa lidet rum inde i stuen. Det var alt skummert; de tændte ikke lys endnu, men begyndte at danse med en eneste gang.

Først brud og brudgom en langsomvals alene. Saa kom alle de andre efter. Brudgommen var saa høi, at han rakte lige op i taget. Hele stuen var pakkende, yrende fuld af dansende par. Der var ikke stort plads til at svinge sig. Det gik forresten meget adstadigt og langsomt i begyndelsen, af og til trampede de i gulvet, saa det stod efter. Naar fire-fem sjøgutter tramper paa en gang, saa smelder det,

kan dere tro. Ret som det var, kom der en ung matros, som hed Jonas, hen og bød mig op. Du – hvor vi dansede! Han vilde aldrig holde op. Hei, raabte han og trampede i gulvet [84] – jeg tror vi dansede en halv time. Af og til gjorde jeg et forgjæves forsøg paa at stanse, men det kunde aldrig i verden nytte, Jonas holdt mig fast, fast som i en skruestikke, trampede og dansede. Hei san!

Der var imidlertid sat lys i vinduerne og paa hylder rundt væggene. Lysene blafrede frem og tilbage i trækken.

«Det er akkurat som jeg danser bare med en kjole mellem hænderne – saa let er du», sagde Jonas. Skulde det være en kompliment? Jeg ved det ikke. Naar man er en stor liden pige, saa er det ikke morsomt at blive kaldt «bare en kjole». Endelig slap han mig; jeg sank andpusten ned paa en stol.

Men da straks efter en ny dans begyndte, saa jeg, at Jonas havde mig i kikkerten igjen, – jeg blev saa fortvivlet, at jeg reiste mig hurtig og klemte mig mellem spillemændene ud i gangen.

Paa en kiste bag døren i gangen sad Peder.

«Ak, jeg er saa syg, Inger Johanne.»

«Ja hvor kan du vente andet – seks kopper kaffe!»

[85] «Hvad skal jeg gjøre, Inger Johanne?»

Jeg fik ham med mig ud i den friske luften. Der var en liden potetesager bag huset; Peder satte sig ned der, jeg tog noget fugtigt potetesgræs og lagde paa hovedet hans. «Var det ikke godt?»

«Aa jo.»

«Sid herude du en stund, skal du se du kommer dig.»

Det var blevet næsten mørkt. Udenfor huset havde der samlet sig en hel del mennesker, voksne gutter og børn, piger og koner; de stod helt inde i gangen og kikkede, kløv op paa vinduerne, raabte, lo og holdt spektakel.

«En, to, tre, fire, fem – brura frem!»

Politibetjent Weiby gik omkring derude og pirkede bort i dem med stokken, naar de raabte for høit.

«Hold snavla deres – siger jeg.»

Han var altid saa forstoppet af klæder, Weiby. Naar han vendte den forpakkede ryggen sin til – saa skreg og raabte sjøgutterne igjen: «Brura frem» – saa det skranglede bortimellem de smaa husene.

[86] Bruden kom ud i døren for at vise sig. Hun er gruelig gammel, Maren – vist tredive aar – saa hun var ikke videre pen, da hun stod der i døren. «Hurra for brura!» raabte de udover i mørket rundt huset. Weiby stod lige ned for trappen; han syntes tilslut at Maren viste sig for længe. «Gaa ind igjen nu», sagde Weiby, «nu har de seet dig nok».

Nei saadan varme, som der var inde i stuen. Alle mandfolkene røgte tobak mens de dansede, hele stuen stod i en damp; røde, svede, fornøiede ansigter stak frem gjennem tobaksrøgen allesteder. Kristian tusindkunstner sled i trækspillet alt hvad han orkede, Severin Assersen lagde hovedet helt ned paa violinen sin, og gned og gned, og gjæsterne, de dansede og trampede; der var ikke ørenlyd at faa derinde.

Karsten dansede borte i en krog med en liden, tyk kone. Naar Karsten foretager sig noget – det kan være den allermindste smaating – saa er det akkurat, som alting staar paa spil, inden han bliver færdig. Han dansede med konen borte i krogen, som det gjaldt liv og død.

[87] Jeg dansede med allesammen, baade med Ola Bugta, som bærer tøj iland fra dampskibene, med Even fisker, med Jonas og med en gammel mand, som halter svært paa gaden; herude i Marens bryllup var han en ren kavaler. Tilslut vilde Jonas danse med mig uafsladelig, saa jeg maatte gjemme mig for ham bag døren inde i kammeret.

Endelig skulde vi da spise til aftens. Der var dækket oppe paa loftet, mandfolkene skulde spise først. Mama havde sagt, at jeg skulde passe paa, at Karsten ikke drak noget. Da derfor mandfolkene og Karsten gik op for at spise, fulgte jeg med og stillede mig i døren. Peder var ogsaa kommet derop; han sad gruelig bleg oppe ved brudgommen. Ola Bugta skjænkede en stor dram for Karsten, men inden Karsten fik fat paa den, stak jeg min haand lynsnart frem og tog glasset. Karsten sendte mig et rasende blik.

«Han er jo store karen nu», sagde Ola Bugta, «han taaler nok en liden knert».

«Gaa ned igjen du, Inger Johanne», sagde Karsten.

«Nei tak, far, jeg gaar ikke, maa du tro.»

[88] Hele tiden, mens de spiste, stod jeg bag Karstens stol; al slags drikkende, som blev sat for ham, tog jeg øieblikkelig bort. Karsten var lidt vond, for han forsøgte hemmeligt at spænde mig paa benene under stolen. Men jeg giver mig ikke saa let, jeg. Da ogsaa kvindfolkene havde spist, og jeg kom ned i gangen igjen, stod Peder og hang over trappegelænderet.

«Aa, Inger Johanne, jeg staar her og venter paa dig – jeg er saa syg alle steder! Aa – aa – aa.»

Jeg fik en lys idé. «Der staar en omhængsseng inde i kammeret», sagde jeg, «der skal du lægge dig til at sove». Jeg fik ham med mig ind kjøkkendøren og op i omhængssengen, uden at nogen mærkede det, og trak omhængene for. Der laa Peder til provsten og turede bryllup.

Hele aftenen udover gik det akkurat ligedan til; de dansede og røgte, trampede og svedede, men snakke gjorde de ikke. Alt i et var jeg inde og kikkede paa Peder bag omhænget. Han sov som en sten.

Da klokken var tolv vilde jeg gaa hjem.

[89] Karsten sad paa en stol borte ved ovnen og halvsov. «Nu Karsten, skal vi gaa hjem?»

«Langtifra», sagde han og blev lysvaagen med en eneste gang, «jeg vil ikke gaa endnu».

«Jo værsgod, nu skal du komme.»

«Nei nu skal jo moroen først begynde.»

Der stod jeg pent i det. Inde i sengen laa den ene og snorksov og her sad den anden saa stiv som en trebenet krak. Det var saa hedt og kvalmt derinde nu, at jeg næsten ikke kunde puste. Jeg maatte sætte mig taalmodig ned bag døren i kammeret igjen. Der ventede jeg en halv time. Karsten sad fremdeles borte ved ovnen og halvsov. Jeg kunde ikke fatte, hvorfor han ikke vilde gaa. Tilslut slap det ud af ham:

«Der staar en stor kurv med kager under kjøkkenbænken», sagde han, «jeg vil ikke gaa før jeg har faaet nogen af dem».

Ganske rigtig, der stod en stor klædeskurv med sukkerbrød.

«De kagerne skal de vist have til kaffen imorgen», sagde jeg, «du vil da vel ikke blive her hele natten for et sukkerbrøds skyld?»

[90] Karsten satte sig mismodig ned paa en stol og stirrede paa den fyldte kurv. Nu giver han sig vist, tænkte jeg, nu faar du se, at faa Peder vaagen.

Det var lettere sagt end gjort. Tilslut maatte jeg tage vand og skvætte i ansigtet paa ham. Han reiste sig op, men de øinene han satte paa mig, glemmer jeg aldrig. Der var ikke en tanke i hans blik. Jeg lo saa jeg maatte sætte mig paa sengekanten.

«Se ikke paa mig med de øinene, du har nu, Peder, for jeg taaler det ikke.»

Karsten havde endelig opgivet kagerne i klædeskurven. Med Peder til provsten mellem os stavrede vi ud i mørket. Peder vilde sidde paa hver eneste trappe. Vi maatte trække og puffe ham frem hele tiden, vi var vist en hel time om det lille stykke vei. Da vi kom op i provstegaarden, havde ikke Peder den ringeste greie paa, hvorledes han skulde komme ind; – tilslut maatte jeg klyve op og banke paa pigekammervinduet. Kokkepigen kom ud, flyende vond paa mig – det var min skyld det hele, sagde hun. Og jeg, som næsten havde trukket armene [91] mine af led, for at faa Peder hjem igjen! Men saadan er verden.

«Der kan du se, Karsten», sagde jeg, «var det nu ikke godt, at jeg passede paa dig, saa du ikke fik noget at drikke?»

«Aa, jeg er stærk jeg, skal jeg sige dig – ti gange stærkere end Peder – kom skal vi trække krog skal du faa se – du kan tage baade langemanden og pegefingeren din – jeg skal bare tage lillefingeren.»

Men jeg havde ingen lyst at trække krog ude paa mørke gaden klokken to-tre om natten.

Næste dag, da jeg gik paa skolen, strøg jeg indom provstens køkken. Jeg vilde snakke med kokkepigen, for jeg var sint, fordi hun havde sagt, at det var min skyld, at Peder var syg.

Hun stod ude i gaarden og skurede gryder. «Jeg vilde bare ind og sige dig», sagde jeg, «at Peder var syg af seks kopper kaffe og stærkt øl – og ikke var det min skyld –».

«Du kunde vel have passet paa ham, du», sagde kokkepigen, «siden du skal have saa god forstand, som folk klyter af –».

[92] Det var ganske mærkværdigt, men al min vrede gik over med en eneste gang.

«Peder maatte nu vel passe sig selv», sagde jeg.

«Aa, han da – stakkaren», sagde kokken.

Jeg spankede og var lidt vigtig, det tilstaar jeg, da jeg gik nedover gaden; det er svært morsomt, at folk tror en har god forstand.

Men samme dag fik jeg 4,5 i regning paa skolen, saa jeg var ikke fuldt saa vel tilmode, da jeg gik hjem igjen.

Men Marens bryllup er det eneste bryllup, jeg har været i, alle mine dage.

Vor hane

[95] Der kom en dag en mand fra Vegarsheien ind i vort kjøkken med fire levende kyllinger, som han vilde sælge. Allesammen høner, sagde han. Vi havde aldrig havt andre dyr hjemme end Storemor, vor store, sorte kat, og Karsten og jeg fik med engang en ustyrtelig lyst til at eie de fire halvstore, brungule kyllinger, der laa saa taalmodige nede i bondens kurv, lagde hovederne paa skakke og saa op paa os med smaa runde, sorte øine.

Hurra! Mama vilde kjøbe kyllingerne, men paa den betingelse, at Karsten og jeg skulde passe dem. Om vi vilde paatage os det? Bare moro naturligvis. Jeg anede ikke da al den fortræd og spektakel, der skulde komme ud af det.

[96] Oppe i det gamle fjøs, der hører til vort hus, og som i mange aar har staaet unyttet, er der et afdelt rum, som vi, jeg ved ikke hvorfor, kalder saltboden. Deroppe i saltboden indkvarterede vi vore fire kyllinger. Jeg gav dem øieblikkelig navn: Lova, Diksy, Valpurga og Carola. Karsten og jeg proppede dem med mad, og hele dagen gik de og sparkede i vor kjøkkenhave, som der forresten aldrig vokser noget i. Grund, tør sandjord og græsselig meget sol kan der jo ingenting blive af, skjønner dere.

Det første jeg gjorde om morgenen, var at lukke kyllingerne ud. Da flaksede og vingefløi de om mig i den friske, kjølige morgenstilhed under lønnetræerne. Det varer altid en stund, før solen kommer ned i gaarden hjemme, for heien skygger.

Lova, Diksy og Valpurga var ganske almindelige høibenede kyllinger, som sparkede bagud og plukkede den hele dag. Men Carola begyndte lidt efter lidt at opføre sig mere værdigt. Den satte benene stærkt udad og sparkede, stod lange stunder stille, ligesom lyttende efter noget, og lod altid [97] de andre forsyne sig først. Og en vakker dag stod Carola paa fjøstrappen, slog ud med vingerne og galede – et rigtig hæst, sprukket kyllingegal – men galet havde den. Carola var blevet en hane, der var nok ingen tvivl om det. Hun maatte naturligvis døbes om igjen, og saa kaldte jeg hende Carolus.

Og det er Carolus's bedrifter, jeg vil fortælle om. Ikke det første aar, den levede; da var den noksaa skikkelig. Hele sommeren var kyllingerne oppe i saltboden, men da vinteren kom, blev de flyttet ned i vor kjælder for kuldens skyld. Hutetu, høns har det leit om vinteren. Sneen laa tyk opover kjældervinduet og stængte det lille graa dagslys ude, og dernede paa stengulvet i fugtigheden, sad alle fire kyllingerne med hovedet dukket ned i fjærene og kukkelurede. Da kan en være glad, at en ikke er skabt til at være høne. Jeg var forresten dernede hver dag og trøstede dem. Tænk paa sommeren, sagde jeg, tænk paa alle betemarkerne under bjørnebærhækken, sagde jeg, og paa hele kjøkkenhaven de lange solskinsdagene. [98] Carolus slog lidt med vingerne, men de andre gjorde ikke det engang – de havde rent givet sig over.

Men saa kom sommeren.

Lova, Diksy og Valpurga lagde hver dag et pent lidet æg oppe i saltboden. For en moro det er at gaa slig og lede efter æg! En gaar der og tusler og leder og leder – de er saa fule og slue, hønerne, og stikker sig bort under bordbeter og skrammel, – men lige bort i krogen, der hvidner det, og der ligger æggene runde, hvide og ganske lunkne.

Carolus var blevet en rigtig staut hane med lange, bøiede halefjær, der skinnede som metal i solen.

Lige ned for vor bakke bor madam Land i et lidet gammelt, graat hus. Madam Land holder ogsaa høns; en af dem var en liden, sort, spids bondehøne. Hvorledes det ulyksalige bekjendtskab var opstaaet, ved jeg ikke, men vor store, fornemme Carolus havde forelsket sig i den lille sorte høne. Rent utrolig forelsket maatte han vist være, for han kunde ikke være fra hende en eneste dag. [99] Med det samme, der blev lukket op for hønsene om morgenen, lagde Carolus paa sprang nedover bakken, vingefløi og fór lige ned til madam Lands port. Var porten ikke lukket op endnu, saa fløi Carolus over plankegjærden og midt ned i madam Lands hønseflok. Jeg kaldte og jeg lokkede, jeg skjendte og jeg jagede den – jo tak san – Carolus galede og skreg og fløi op paa plankegjærden; han lagde hovedet paa siden, skakkede ned og saa paa mig, og var jeg vel af veien, var han straks ved siden af den lille sorte høne igjen den hele dag.

Hver eneste aften var jeg nede og hentede den, efterat den havde sat sig op med madam Lands høner. Det var et spektakel. Hønsene kaglede og skreg, fløi ned fra pinden, saa det baskede mig om kinderne, der var ikke ørenlyd at faa i madam Lands hønsehus. Men jeg holdt godt fast paa min gode Carolus; han sparkede og

sprællede, men jeg trykkede det glinsende, levende hanebryst, som jeg hørte hjertet banke og hamre indeni, tæt op til mig og løb hjem.

Hver eneste aften gik dette for sig. Og [100] hver eneste aften stod madam Land og skjendte i sin køkkendør, naar jeg skulde der forbi med Carolus.

«Jo den er blet spækket – jo den er blet gjød nu – den spiser for fire høns – der er da vel lov og ret for sligt – jo den blir spækket –» jeg hørte madam Lands stemme helt op i vor bakke.

Madam Land ser selv ikke ud, som hun er spækket. Hendes mand er rorskarl. Hun er saa frygtelig sparsommelig. De fortæller ude i byen, at madam Land hver middag koger tre poteter. «To poteter til Land, en til pigen, og jeg behøver ingen», siger madam Land. Og tænk, saa maatte hun hver dag gaa der og se paa vor store Carolus oppe i hendes eget hønsefad. En kan jo nok skjønne, at madam Land var sint.

En dag kom madam Land op til os for at tale med mama og klage over Carolus.

Nu havde jeg ikke nævnt et ord til mama om Carolus's opførsel den sidste tid, jeg havde nemlig en dunkel anelse om, at det da vilde gaa min store, kjække Carolus ilde. Mama blev rent lei af sig og sagde, [101] at jeg værsgod skulde holde Carolus inde. I to dage stod den inde i saltboden; den hoppede op i vinduskarmen og hakkede paa de smaa, grønne ruder. Men den tredie dag havde jeg saa inderlig ondt af den, at jeg slap den ud.

«Du skal se, den har glemt den svarte nu», sagde Karsten. Glemte, sagde han, jo tak – Carolus var alt paa spranget, skreg af fryd og fløi lige ned i madam Lands gaardsrum.

«Kom, saa tjorer vi den», sagde Karsten pludselig. Det var en udmærket idé, syntes jeg. Først fik vi fat paa en lang hyssing og saa ned efter synderen. Han vilde naturligvis ikke hjem igjen; hele madam Lands gaardsrum stod i et eneste skrig af opskræmte høner, saadan løb vi og jagede den, inden vi fik fat paa Carolus. Vi bandt hyssingen om benet paa den og tjorede den oppe ved fjøstrappen. Jeg gik ind for at læse paa lekserne, men jeg havde ikke læst fem minutter, før jeg fik en besynderlig uro paa mig, og maatte ud for at se efter Carolus. Der laa den paa marken; hyssingen havde den snurret [102] og dreiet om sig utallige gange – den laa bare paa siden og gispede. I en-to-tre havde jeg befriet den; et øieblik laa den stille paa siden, saa reiste den sig pludselig, baskede dygtigt med vingerne og – nedover

bakken, med udspilede vinger, som formelig sopte i marken, fór den afsted – og forsvandt i madam Lands gaardsrum.

Den aften hentede jeg den ikke; jeg turde rent ud sagt ikke for madam Land.

Da jeg gik fra skolen den næste dag, gik jeg en sving indom til madam Land. Carolus stod inde i gaarden og spiste med megen appetit af madam Lands grød og sure melk. Den store blodrøde kam hang nedover det ene øie, det andet øie, der var frit, vendte den mod mig, som om den vilde sige: «Jeg kjender dig nok, Inger Johannemor, men gaa du din vei – her vil jeg nu engang være.» – Ja de kan nu sige om dig, hvad de vil, Carolus, tænkte jeg, men du er nu den vakreste hane, som findes i verden – og min er du alligevel.

Da aftenen kom, havde jeg udspekuleret en plan, hvorved jeg skulde faa fat paa Carolus, [103] uden at madam Land mærkede det. Hun havde hønsene i et aflukke i sin vedbod. Bagsiden vendte ud til en aaben plads. Høit oppe, lige under taget, var der en glugge, som altid stod aaben. Gjennem den glugge vilde jeg ind og hente Carolus. Oppe i vort fjøs laa der en gammel stige; den fik jeg Peder og Karsten til at bære ned og sætte op til gluggen. Baade Peder og Karsten vilde krybe op, men jeg sagde nei; en saa vanskelig ekspedition kunde ingen andre end jeg selv klare.

Klokken kunde vel være ni om aftenen; det var lidt skummert alt. Jeg klavrede opover stigen og kom lykkelig og vel op paa det øverste trin. Men enten det nu var stigen, som var raadden, eller Peder og Karsten slap taget dernede – det var netop saavidt jeg fik tag i gluggen og halet mig ind – der faldt stigen og gik aldeles fra hinanden i faldet.

Der sad jeg pent i det. Og saadan, som Karsten og Peder lo dernede! Jeg var saa rasende ærgerlig paa dem, især paa Peders latter. Naar Peder ler, er det akkurat [104] som om nogen pludselig kiler ham i maven; han bøier sig sammen, vrider sig som en orm og ler uden lyd. Men Karsten lo i vilden sky.

«Vil du lade være at le, Karsten, du forraader mig jo paa den maaden, gut.»

«Hvorledes vil du komme ned igjen?»

«Aa, jeg hopper ned herfra.» – Det var sikkert en fem-seks alen ned til marken.

«Nu gaar jeg ind efter Carolus; jeg slipper ham ned herfra – dere tar imod ham.»

Jeg famlede mig nedover en halvmørk trap, snublede dernede i stummende mørke over en huggestabbe og en flisehaug, og var endelig borte ved det aflukke, hønsene var indestængt i. Sagte lukkede jeg døren op og famlede med haanden langs pinden, de sad paa. Men, o ve: Sha, sha, sha, ra-ra-ra, – dere gjør dere ikke den svageste idé om, hvorledes madam Lands høner kunde skringe op; det var akkurat som jeg vilde dræbe dem alle med en eneste gang. Udenfor væggen hørte jeg Karsten formelig hyle af latter, – jeg famlede omkring mig derinde i mørket, for Carolus vilde jeg finde. Jeg tror, jeg havde fat paa hver eneste høne; [105] næbbene stod vidaabne paa dem allesammen, bare i ét skrig.

Da hørte jeg døren til madam Lands kjøkken blive revet op – idetsamme skridt over gaarden – madam Lands stemme: «Kom med stokken din. Land, der er tyver i hønsehuset.» – Døren til vedskjulet aabnedes, og madam Lands pige styrtede ind og saa mig. «Det er Inger Johanne til byfogden, madam», raabte hun.

«Er nu det hespetræet der igjen», hørte jeg madam Lands stemme – ja hun sagde virkelig hespetræ; men til mig sagde hun bare: «Hanen din er ikke her, mor, den har ikke været her i hele dag – ikke paa to-tre dage, tror jeg.»

«Ja, men den var her jo i formiddag.»

«Langtifra, du har seet feil, den er ikke her, siger jeg.»

Jeg sprang hjem rent fortumlet. Hvor i alverden var Carolus blevet af! Ledte høit og lavt oppe i fjøset – nei, ingen Carolus. Næste dag den samme søgning. Jeg var rundt i alle gaarde i nærheden og spurgte efter hanen min. Nei, ingen havde seet den.

[106] Da steg der med en gang en skrækkelig mistanke op i mig: Madam Land havde hugget hovedet af Carolus!

Aa, for en skam, for en skam – for en skam af hende! Saadan som jeg græd den dag! Det hjalp ikke, at de sagde hjemme, at Carolus kanske kom igjen, og selv om den blev borte, var det jo slet ikke sagt, at det var madam Land, der havde gjort ende paa den – den kunde jo let have tullet sig bort selv.

Nei, det troede jeg ikke et øieblik paa. Det var madam Land, der havde myrdet den, og jeg syntes det var gruelig rart af papa, at han ikke kunde sætte hende paa vand og brød i tyve dage, for det havde hun fortjent.

Det eneste, som trøstede mig, var, at jeg selv slap at se Carolus i hvid sauce i et laagefad paa middagsbordet.

Ja, for aldrig – aldrig i verden havde jeg smagt en bid af Carolus!

Slutning

[109] Kjære dere!

Det er virkelig latterligt, at jeg, Inger Johanne til byfogden, nu har skrevet en hel bog, som skal trykkes. Naar den saa er trykt, er jeg forfatterinde. Nei, det er altfor latterligt – jeg maa le af mig selv.

For det er noget skrab altsammen, ser dere – for de, som «kan» skrive, de skriver saa levende, at det, som de skriver om, det ser og hører den, der læser det, i sin egen sjæl. Men dere ser ikke det gran af hele vor by, det er jeg vis paa, endda jeg har skrevet syv fortællinger om, hvorledes vi har det.

[110] Dere ser nu ikke de smaa røde og gule husene opimellem de graa heiene, med røgen fra piben ende tilveirs op i den klare, høie luften, og de store skibene, naar de skal ud paa langfart og siger langsomt udover havnen, mens matroserne trækker ankeret og synger tungt og vemodigt saa det høres langt opover i byen og udover havnen:

«Der kommer jenta med kjolen grøn,
Aahaa aa ohi – aahaa aa ohi!»

Og rundt paa alle heiene staar der koner og børn, som vifter og vifter med store tørklæder og græder. Helt op paa Storvarden klyver de, lige til de ser skibet som en prik langt, langt ude. Dere kjender ikke den friske blæsten om kinderne, og lyngen, som basker en om kjolekanten, eller vort gamle hus oppe paa bakken, eller Peder til provsten eller Karsten, eller madam Pirks fornærmede næse, eller min store, deilige Carolus, som madam Land spiste op. Dere ser og hører vist ikke det gran af det altsammen, saa daarligt har jeg skrevet. Og jeg kan ikke love at gjøre det bedre en anden gang hellere; for jeg tror aldrig, jeg vil skrive en bog mere.

[111] Jeg har ladet Nils og Peder og Karsten og Ezekiel og Massa og Mina læse alle fortællingerne først, men det skulde jeg hellere ladt være, for der kan dere tro jeg kom tidsnok.

Karsten dunkede mig fire gange i hovedet, fordi jeg havde skrevet, at han var saa lei, sagde han.

Nils Trap syntes, jeg havde fortalt for lidet om ham.

Peder til provsten har været fornærmet hele tiden siden, fordi jeg havde skrevet om dengang han turede bryllup i omhængssengen.

Ezekiel sprutede en hel douch i ansigtet paa mig og sagde, at alle fortællingerne manglede «holdepunkt», – noget, som jeg forresten ikke ved, hvad han mente med – det kan ogsaa gjerne være det samme. Kanske der er andre, som vil give ham medhold.

Men Massa og Mina syntes det var saa kjedeligt, bare at høre om alle smaagutterne her hjemme fra, at de gad ikke læse fortællingerne ud engang.

[112] Saa det er ikke greit at skrive en bog, maa dere tro.

Kjære dere, prøv aldrig paa det, der kommer bare leiheder ud af det.

Adjø da.

Inger Johanne,
13 aar gammel.